

Marian Machura
(1933–2016)
Biografia

Dominik Sprada

Marian Machura
(1933–2016)
Biografia

TYNIEC

WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW

Fotografia na okładce:
Wojciech Stan

Imprimi potest: Opactwo Benedyktynów
Tyniec, dnia 15.12.2022
✠ Szymon Hiżycki OSB, opat tyniecki

ISBN 978-83-8205-225-1

Wydanie pierwsze – Kraków 2022

© Copyright for this edition
by Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów
ul. Benedyktyńska 37, 30-398 Kraków
tel.: +48 (12) 688 52 90, tel./fax: +48 (12) 688 52 91
e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl
www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa:
Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów
druk@tyniec.com.pl

Spis treści

Bibliografia	7
Wykaz skrótów21
Wstęp23
Rozdział I: Życie rodzinne35
1. Dzieciństwo35
2. Czasy kształcenia45
3. Życie prywatne68
Rozdział II: Organista87
1. Praca w tynieckiej parafii87
2. Chorał gregoriański w posłudze tynieckiego organisty	105
3. Twórca i organizator Zespołu Pieśni i Tańca „Tyniec”	113
Rozdział III: Tynieckie Recitale Organowe	123
1. Historia powstania tynieckich organów	123
2. Geneza i przebieg festiwalu	134
3. Artysta	155
Rozdział IV: Działalność dydaktyczno-organizacyjna	167
1. Praca w krakowskim szkolnictwie muzycznym II stopnia	167
2. Praca w krakowskim Instytucie Liturgicznym	172
3. Wykładowca Akademii Muzycznej w Krakowie	208

Rozdział V: Dziedzictwo	213
1. Powstałe i odnawiane organy	213
2. Kompozytor i twórca	221
3. Dorobek edytorski i fonograficzny	231
4. Znajomość z Karolem Wojtyłą.	240
Zakończenie	247
Aneks 1	
Repertuar tynieckiego chóru <i>Hosanna</i>	255
Aneks 2	
Opracowania chorału gregoriańskiego	258
Aneks 3	
Wykaz organistów biorących udział w <i>Tynieckich Recitalach Organowych</i> (1972-2016)	263
Aneks 4	
Kalendarium Koncertowe	268
Aneks 5	
<i>Msza Machury</i>	278
Aneks 6	
Harmonizacje	283
Aneks 7	
Spis pieśni śpiewnika <i>Ciebie Boże chwalimy</i>	287
Aneks 8	
Fotografie.	308

Bibliografia

I. Źródła archiwalne

1. Archiwum Akademii Muzycznej w Krakowie (AAMK)

Dokumentacja Przewodu Kwalifikacyjnego na stanowisko docenta Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (bez sygn.)

2. Archiwum Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej w Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AAKMK)

Teczka: *Protokoły odbioru organów (bez sygn.)*

Teczka: *Protokoły odbioru technicznego organów (bez sygn.)*

Teczka: *Sprawy Komisji ds. Muzyki Kościelnej (bez sygn.)*

Teczka: *Ewidencja organów zabytkowych (bez sygn.)*

3. Archiwum oo. Benedyktynów w Tyńcu (ABT)

PWR-LVI-9 – *Kilka myśli o ruchu liturgicznym (1951r.)*

PWR-XVII-25 – *Odpowiedź Abpa Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski do o. P. Rostworowskiego OSB, Warszawa 6.02.1952 r.*

4. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMK)

I Pielgrzymka Jana Pawła II do Krakowa w 1979 roku (bez sygn.)

II Pielgrzymka Jana Pawła II do Krakowa w 1983 roku (bez sygn.)

III Pielgrzymka Jana Pawła II do Krakowa w 1987 roku (bez sygn.)

5. Archiwum Rektora Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (ARUPJPII)

Księga: *Protokoły z posiedzeń Senatu Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, t. II, 15 października 1987-21 stycznia 1991 (bez sygn.)

6. Archiwum Rodziny Autora (ARA)

Wywiad z Marianem i Marią Machurą, Tyniec 2006

Kazanie ks. Roberta Tyraty z uroczystości pogrzebowej śp. Mariana Machury, Kraków 2016.

7. Archiwum Rodziny Machurów (ARM)

Dekret Metropolity Krakowskiego z dnia 11 grudnia 1990 roku.

Dyplom.: *Medal Pro Ecclesia et Pontifice*, Kraków 1981.

Dyplom.: *Nadania Jubileuszowego Medalu z okazji 750-lecia Kanonizacji Świętego Stanisława, Biskupa i Męczennika Głównego Patrona Polski*, Kraków 2003.

Dyplom.: *Odznaka Zasłużony dla Papieskiej Akademii Teologicznej*, Kraków 1997.

Dyplom.: *Order Rycerski Świętego Sylwestra*, Kraków 2000.

Dyplom.: *przyjęcia Pana Docenta Mariana Machury do Konfraterni Paulinów*, Kraków-Skałka 4 marca 2015.

Fotografie i podpisy.

Książeczki programowe *Tynieckie Recitale Organowe*, Tyniec 1972-2021.

Maria Machura – Kalendarium Koncertowe.

Pamiętnik Mariana Machury (rękopis).

Pismo.: *ks. Karola kard. Wojtyły z dnia 11 września 1974.*

Płyta CD: *Marian Machura [w:] Powołanie*, Reportaż Ireneusza Białka w realizacji Małgorzaty Białek, Tyniec 1999.

Program: *Uroczystość przyjęcia Pana Docenta Mariana Machury do Konfraterni Paulinów*, Kraków-Skałka 4 marca 2015.

Repertuar Chóru Tynieckiego – opracowania pieśni w układzie na chór „*Hosanna*”.

Tyniec – osada i klasztor, ludzie i wydarzenia w starej fotografii i dokumentach, Tyniec 2003.

8. *Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (AUPJPII)*

- Coll. 1, IL 0110, nr 2 – P. Rostworowski OSB, *Założenia organizacyjne Studium Liturgicznego w Krakowie (1965-68)*.
- Coll. 1, IL 0323, nr 11 – *Sprawozdanie z działalności Instytutu Liturgicznego w latach 1968-73*.
- Coll. 10, IL 430, nr 82 – *Rozkład zajęć dydaktycznych 1968/69-1971/72, 1974/75-1977/78*.
- Coll. 17, IL 010, nr 123 – *Dekret kard. K. Wojtyły w sprawie powołania Sekcji Organistowskiej przy IL, 5.03.1974 r.*
- Coll. 22, IL 4310, nr 144 – *Protokółarz Rady IL przy PAT*.
- Coll. 22, IL 0032, nr 145 – *Protokoły z posiedzeń Rady IL PAT (oraz programy i listy obecności), lata: 1989-1998*.
- Coll. 28, IL 312, nr 207 – *Kopia Pisma dyrektora IL do dyrektora Administracyjnego Akademii Muzycznej w Krakowie, 12.01.1989 r.*
- Coll. 28, IL 400, nr 210 – *Programy nauczania na Sekcji Muzyki Liturgicznej IL, 1992-1993, 1995*.
- Coll. 31, IL 400, nr 228 – *Ramowe programy nauczania, Archidiecezjalne Studium Organistowskie, 1985 r.*
- Coll. 31, IL 010, nr 219 – M. Machura, *Projekt Regulaminu Archidiecezjalnego Studium Organistowskiego przy IL w Krakowie, 28.01.1989 r.*

II. **Źródła drukowane**

- Machura M.**, *Miesięcznik Parafii pw. Piotra i Pawła w Krakowie-Tyńcu Módl się i pracuj*, Tyniec 2006-2016.
- Machura M.**, *Mój Przetozony*, [w:] *Diligis me? Pasce*, red. S. Czerwik, M. Mierzwa, R. Majkowska, Sandomierz 2000, t. II, s. 749-751.
- Machura M.**, *Muzyka Liturgiczna w Kościołach polskich po Vaticanum II*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 3 (1986), nr 1, s. 69-75.
- Machura M.**, *Organy w służbie liturgii*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 3 (1987), nr 1, s. 257-261.
- Machura M.**, *Troska metropolity krakowskiego Karola Kardynała Wojtyły o muzykę i muzyków kościelnych*, [w:] *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II*, red. J. D. Szczurek, Kraków 1997, s. 277-283.

- Machura M.**, *Tynieckie Recitale Organowe*, [w:] Tygodnik Powszechny, Rok XXIX, Nr 44, 2 listopada 1975, s. 8.
- Machura M.**, *Wspomnienia organisty tynieckiego*, red. o. S. Hiżycki OSB, Tyniec 2013.
- Machura M.**, *XV Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1986.
- Machura M.**, *XVI Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1987.
- Machura M.**, *XXXVIII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 2009.
- Machura M.**, *Zabytkowe organy w kościołach Krakowa*, Kraków 1960 (mps).

III. Inne źródła

1. Śpiewniki

- Bóg bogaty w miłosierdzie*, red. W. Delimat, M. Tuleja, ks. R. Tyrała, W. Zalewski, Kraków 2002.
- Ciebie Boże chwalimy* (śpiewnik w 11 zeszytach), red. M. Machura, Kraków 1983-1988.
- Ciebie Boże chwalimy* (śpiewnik w 4 tomach), red. M. Machura, Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2005-2008.
- Machura M.**, *Umitowałeś nas do końca (Pięć pieśni religijnych)*, Tyniec 2002.
- Śpiewnik Wawelski* (Tom II, zeszyt 1), red. W. Delimat, M. Tuleja, ks. R. Tyrała, W. Zalewski, Kraków 2002.
- Zalewski W.**, *Śpiewnik pieśni kościelnych*, PWM, Kraków 1997.

2. Płyty

- Płyta CD: *Marian Machura gra na tynieckich organach*, Tyniec 2006.
- Płyta CD: *Resurrexi*, Kraków 2001.
- Płyta CD: *Te Deum Laudamus – Chór Psalmodia PAT*, Kraków 2002.
- Płyta CD: *Tyniec – osada i klasztor, ludzie i wydarzenia w starej fotografii i dokumentach*, Tyniec 2003.

IV. Encyklopedie, przewodniki i słowniki

- Erhardt L.**, *Chwedczuk Józef*, [w:] Encyklopedia Muzyczna PWM, red. E. Dziębowska, Warszawa 1996, s. 197.
- Mrygoń A.**, *Tadeusz Szeligowski*, [w:] Encyklopedia Muzyczna PWM, t. 10 „Sm-Ś”.
- Nitecki P.**, *Biskupi Kościoła w Polsce*, [w:] Słownik biograficzny, Warszawa 1992.
- Perkowska M.**, *Hoffman Jan*, [w:] Encyklopedia Muzyczna PWM, red. E. Dziębowska, Warszawa 1996, s. 253.
- Rączkowski Feliks*, [w:] Encyklopedia Muzyki PWN, red. A. Chodkowski, Warszawa 2001, s. 737.
- Rutkowski Bronisław*, [w:] Encyklopedia Muzyki PWN, red. A. Chodkowski, Warszawa 2001, s. 773.
- Solec*, [w:] Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, red. B. Petrozolin – Skowrońska, t. 5, Warszawa 1996, s. 933.
- Stawowy L.**, *Dziewulska Maria*, [w:] Encyklopedia Muzyczna PWN, t. „c, d”, Kraków 1984.
- Zinkow J.**, *Wokół Tyńca i Skawiny – przewodnik monograficzny*, Kraków 1995, s. 320.

V. Nauczanie Papieży

- List apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II do artystów*, Watykan 4 kwietnia 1999.

VI. Opracowania

- 50 lat Państwowego Liceum Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Krakowie*, red. A. Zabierowska, Kraków 1996.
- 75 lat Wyższej Szkoły Muzycznej w Krakowie*, red. M. Drobner, A. Frąckiewicz, A. Rieger, Kraków 1963.
- Adamczyk J.**, *Stefan Profic 10 XII 1892-19 III 1992 organista kościoła NMP w Krakowie, dyrygent chóru Towarzystwa Śpiewackiego „Hasło” im. Dr H. Jordana (1927-1977) i kompozytor*, Kraków 2000 (mps).

- Berwaldt J.**, *Sekcja Muzyki Liturgicznej*, [w:] *Euntes Docete (XXV lat Instytutu Liturgicznego na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie)*, red. S. Koperek, Kraków 1993.
- Berwaldt J.**, *Tynieckie Refleksje Muzyczne*, [w:] *Tygodnik Powszechny*, Rok XXIX, Nr 461, 16 października 1983, s. 8.
- Berwaldt J.**, *XIV Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1985.
- Berwaldt J.**, *XXXI Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 2002.
- Berwaldt J.**, *XXXV Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 2006.
- Berwaldt J.**, *XLIII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 2017.
- Bieńko K.**, *Działalność Organmistrzowska Włodzimierza Truszczyńskiego*, [w:] *Seminare UMFC*, Warszawa 2013, t. 34, s. 367-385.
- Biszyga J.**, *Ks. Tadeusz Miazga (1906-1988) szkic biograficzny*, [w:] *Studia Sandomierskie: teologia, filozofia, historia*, tom 8 (2001), s. 37-52.
- Chwedczuk J.**, *Nowo zbudowane organy w Auli PWSM w Krakowie*, [w:] *Ruch Muzyczny*, 8 (1959) s.15-18.
- Ciepiela B.**, *Łagisza 75 lat parafii (1924-1999)*, Będzin-Łagisza 1999.
Czy razem nam po drodze? [w:] *Skuteczny Tyniec*, Bezpłatny biuletyn informacyjny osiedla Tyniec w Dzielnicy VIII Dębni-miasta Kraków, nr 9, kwiecień 2010, s. 3-5.
- Dąbek T.**, *Doc. Marian Machura i XXV-lecie Sekcji Muzyki Instytutu Liturgicznego w Krakowie*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 4 (1999), s. 358-363.
- Dąbek T.**, *Harmonizacja melodii gregoriańskich*, Kraków 1982 (mps).
- Dąbek T.**, *Refleksje na temat współczesnych kierunków interpretacji chorału gregoriańskiego*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 3 (2004), s. 185-201.
- Dąbek T.**, *Śpiewane części monastycznej liturgii godzin w Tyńcu*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 3-4 (2000), s. 228-237.
- Dąbek T.**, *XXX Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 2001.
- Falk W.**, *Firma Gebrüder Rieger – historia i znaczenie w rozwoju europejskiego budownictwa organowego, na podstawie unikalnego katalogu*

i materiałów reklamowych firmy, [w:] *Organy na Śląsku II*, Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej w Katowicach Nr 30, red. J. Gembalski, Katowice 2000, s. 209-224

Florkowska M., *Ojciec Piotr*, Kraków 2004.

Gierczak M., *Jan Śliwiński – najwybitniejszy polski organmistrz*, [w:] *Kurier Galicyjski*, nr 2 (102) 29 stycznia-11 lutego 2010.

Gołos J., *Polskie organy i muzyka organowa*, PAX, Warszawa 1972.

Górkiewicz G., *Instrumentarium organowe Akademii Muzycznej w Krakowie w latach 1945-1988*, Kraków 1989 (mps).

Gronowski T., *Tyniec. Opactwo benedyktynów*, Kraków 2015.

Gruner W., *Tarnawatka*, Tarnawatka 2011.

Instytut Liturgiczny, [w:] *Biuletyn PAT* 14 (1995/96), Kraków 1996, s. 131.

Instytut Liturgiczny, [w:] *Biuletyn PAT* 15 (1996/97), Kraków 1997, s. 224.

Jagosz M., *Katedra Wawelska za czasów pasterzowania Arcybiskupa Karola Wojtyły*, [w:] *Karol Wojtyła jako biskup krakowski*, red. T. Pieronek, R. M. Zawadzki, Kraków 1988, t. I, s. 135-155.

Janicki K., *XXVIII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1999.

Jasińska J., *Prof. Marian Ochalski (1911-1995)*, [w:] *Liturgia Sacra*, t. 2 (1996), zeszyt 1-2, s. 116-119.

Kałamarz W., *Ks. prof. dr hab. Karol Mrowiec CM (1919-2011) – sylwetka kapłana, muzykologa, kompozytora*, [w:] *Pro Musica Sacra*, Kraków 2012, t. 10, s. 105-129.

Kanior M., *Pięćdziesiąt lat działalności Benedyktynów tynieckich (1939-1989)*, [w:] *Analecta Cracoviensia XXIII*, Kraków 1991.

Kanior M., *Tyniec wczoraj i dziś*, Kraków 2009.

Kanior M., *Życie i działalność śp. o. Franciszka Małaczyńskiego OSB (1920-2009)*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 63(2010), s. 263-273.

Kanior M., *XXXVII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 2008.

Kiszczał J., *Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Borowicy – historia i architektura*, [w:] *Nestor. Czasopismo Artystyczne*, 4(38) 2016, s. 56-59.

- Knabit L.**, *XXXII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyńiec 2003.
- Koperek S.**, *20 lat działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie*, [w:] Ruch Biblijny i Liturgiczny, 1-2 (1990), red. J. Chmiel, s. 69-78.
- Koperek S.**, *Geneza Instytutu Liturgicznego – dokonania i perspektywy*, [w:] *Kanonizacje a nowa ewangelizacja (symposium naukowe z okazji 30-lecia Instytutu Liturgicznego)*, red. S. Koperek, Kraków 2000.
- Kuprianowicz G.**, *Akcja burzenia cerkwi prawosławnych na Chełmszczyźnie i południowym Podlasiu*, Chełm 2008.
- Łukaszewski M.**, *Eugeniusz Brańka – organista, kompozytor, pedagog*, [w:] *Musica Sacra Nova*, nr 3-4, 2009-2010, s. 536-558.
- Miazga Z.**, *Lubelska “biała plama”*, [w:] *Relacje: Tygodnik wschodni* 1989, nr 5, s. 3.
- Mieczkowski J.**, *Instytut Liturgiczny w Krakowie w służbie odnowy liturgicznej w Polsce*, [w:] *W służbie tradycji i odnowy liturgicznej. 50 lat Instytutu Liturgicznego w Krakowie (1968-2018)*, red. P. Nowakowski, J. Mieczkowski, Kraków 2019, s. 17-46.
- Mieczkowski J.**, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005.
- Mierzwa J.**, *Kończą się dziewiarskie tradycje w Tyńcu – Co dalej z budynkiem?* [w:] *Kurier Podwawelski*, Wrzesień 1993, Nr 1, s. 8.
- Mrygoń A.**, *Stanisław Wiechowicz II*, PWM, Kraków 1989.
- Państwowa Szkoła Muzyczna II st. im. Władysława Żeleńskiego w Krakowie – 50 lat*, red. A. Woźniakowska, Kraków 1996.
- Pawlak I.**, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, Lublin 2000.
- Pęcherski M.**, *Organizacja oświaty w Polsce w latach 1917- 77*, Warszawa 1978, s. 72.
- Piekarz G.**, *Krakowska Katedra Organów w kontekście zadań organisty, organów i muzyki organowej w liturgii*, Kraków-Tarnów 2007.
- Polak G.**, *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, s. 218.
- Poświęcenie organów dla Instytutu Liturgicznego*, [w:] *Biuletyn PAT* 4 (1985/86), Kraków 1986, s. 39.
- Prochwicz P.**, *Rola Benedyktynów Tynieckich w propagowaniu chorału gregoriańskiego w latach 1939-2013*, Kraków 2015 (mps).
- Przebindowski E.**, *Tynieckie Recitale Organowe*, Kraków 1977 (mps).

- Przybylski T.**, *Z dziejów nauczania muzyki w Krakowie od średniowiecza do czasów współczesnych*, Kraków 1994.
- Ptak K.**, *W zasięgu Sacrum*, [w:] *Diligis me? Pasce*, Sandomierz 2000, t. II, s. 769.
- Rieger A.**, *Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna*, [w:] *75 lat Wyższej Szkoły Muzycznej w Krakowie*, red. M. Drobner, A. Frączkiewicz, A. Rieger, Kraków 1963, s. 49-50.
- Siedlik W.**, *Interesował się życiem swoich pracowników*, [w:] *Diligis me? Pasce*, Sandomierz 2000, t. II, s. 770.
- Sielepin A.**, *Biskup Wacław Świerzański*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 4 (2009), s. 245-248.
- Skotarek B.**, *Ksiądz Antoni Wojewoda żyje w pamięci krynicznan*, [w:] *Krynicky Zdroje*, Gazeta Lokalna, R. XVI, Nr 6(158), Listopad 2009, s. 13.
- Szczaniecki P.**, *Benedyktyni Polscy*, Tyniec 1989.
- Szczaniecki P.**, *O. Karol Van Oost*, Tyniec 1990.
- Szczaniecki P.**, *Tyniec*, Kraków 2008.
- Szczaniecki P.**, *V Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1976.
- Szczaniecki P.**, *VI Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1977.
- Szczaniecki P.**, *VII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1978.
- Szczaniecki P.**, *XII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1983.
- Szczaniecki P.**, *XVIII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1989.
- Szczaniecki P.**, *XXV Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1996.
- Szczaniecki P.**, *XXVII Tynieckie Recitale Organowe*, Wstęp do programu, Tyniec 1998.
- Szybowska A., Wąsowicz P.**, *Żywe czy martwe? O ewolucji warstwy melodycznej polskich pieśni religijnych*, [w:] *Teksty z ulicy*, Zeszyt memetyczny nr 11, Katowice 2007, s. 61-68.

- Świerszcz T.**, *90-lecie Towarzystwa Muzycznego*, [w:] Kurier Lubelski, Lublin 1988, R. 32, nr 221, s.4.
- Tomczyk R.**, *Jan Jargoń – Szkic biograficzny*, Kraków 1998 (mps).
- Topolski J.**, *Historia Polski*, Wrocław 1989, s. 506.
- Triduum Muzyki Sakralnej*, [w:] Biuletyn PAT 4 (1985/86), Kraków 1986, s. 39.
- Triduum Muzyki Sakralnej*, [w:] Biuletyn PAT 5 (1986/87), Kraków 1987, s. 32.
- Tyrała R.**, *Nowe organy w Przytkowicach*, [w:] Organista, 1(1999), nr 12 (13), s. 1.
- Tyrała R.**, *Soborowa odnowa muzyki kościelnej w Polsce*, Kraków 2000.
- Tyrała R.**, *Prof. Juliusz Łuciuk odznaczony Papieskim Orderem „Pro Ecclesia et Pontifice”*, [w:] Organista, 4(2001), nr 36 (37), s. 3-4.
- Tyrała R.**, *Rycerz Orderu św. Sylwestra*, [w:] Organista, 4(2001), nr 31-32(33), s. 1-2.
- Tyrała R.**, *Śpiew wiernych jako świadectwo wspólnoty Kościoła*, [w:] *Ante Deum Stantes*, red. S. Koperek, Kraków 2002, s. 737.
- Tyrała R.**, *Muzyka liturgiczna w Polsce w świetle posoborowych synodów diecezjalnych*, [w:] *Muzyka i śpiew liturgiczny – materiały z sympozjum*, Sandomierz 2002, s. 96-125.
- Tyrała R.**, *Sylwetki muzyków diecezji krakowskiej XX wieku – Alojzy Poziorski*, [w:] Organista, 5:2002, nr 41 (42), s. 1.
- Tyrała R.**, *Sylwetki muzyków diecezji krakowskiej XX wieku – Irena Pfeiffer-Henzel*, [w:] Organista, 5:2002, nr 40 (41), s. 3
- Tyrała R.**, *Nowe organy na Salwatorze*, [w:] Organista, 6(2003), nr 53, s. 3.
- Tyrała R.**, *Mieczysław Tuleja*, [w:] Organista, 7(2004), nr 62, s. 3.
- Tyrała R.**, *Muzycy kościelni działający na terenie Archidiecezji krakowskiej w XX wieku*, [w:] *Collectanea Historica*, z. 4 *Muzyka Kościelna*, red R. Tyrała, Kraków 2006, s. 58.
- Tyrała R.**, *Muzyka kościelna na Akademii Muzycznej w Krakowie*, [w:] *Pro Musica Sacra*, t. V *Muzyka organowa dzisiaj. Rola i zadanie organisty*, Kraków 2008, s. 101-112.

- Tyrała R.**, *Historia kształcenia w zakresie muzyki kościelnej w Kościele krakowskim po reformie soborowej*, [w:] *Ateneum Kapłańskie*, nr 599-600, Włocławek 2009, s. 38-54.
- Tyrała R.**, *Kierunek „muzyka kościelna” nową formą kształcenia muzycznego w Polsce*, [w:] *Muzyk kościelny*, Opole-Lublin 2009, red. G. Poźniak, s. 35-41.
- Tyrała R.**, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010.
- Tyrała R.**, *Muzyka podczas papieskich pielgrzymek w Archidiecezji Krakowskiej (1979-2006)*, [w:] *Pro Musica Sacra*, nr 14, Kraków 2016, s. 11-36.
- Tyrała R.**, *Muzyka kościelna w Archidiecezji krakowskiej w latach 1997-2017*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 3 (2018), s. 197-220.
- Tyrała R.**, *Pamięć i zadanie. Uniwersytet Papieża-dar i wyzwanie...*, [w:] *Jan Paweł II, który zmienił oblicze świata (cz. II. 100-lecie urodzin Karola Wojtyły)*, red. ks. R. Tyrała, ks. B. Mielec, Kraków 2020, s. 41-53.
- Woszczalski J.**, *Tynieckie Recitale Organowe w latach 1972-2018: geneza, przebieg, znaczenie festiwalu w kontekście prezentacji kompozycji organowych w przestrzeni sakralnej*, Kraków 2019 (mps).
- Woźniakowska A.**, *Tynieckie Recitale Organowe*, [w:] *Ruch Muzyczny*, Rok XXXII, Nr 24, 20 listopada 1988, s. 6.
- Zalewski W.**, *Śpiewnik pieśni kościelnych*, Kraków 1993 (mps).
- Zbudniewek J.**, *Marian Machura – Konfrater zakonu Paulinów – nie żyje*, [w:] *Jasna Góra*, 1/2017, s. 14-16

VII. Strony Internetowe

- Aleksander Bryk – kompozytorzy (B)*, [w:] <http://www.polmic.pl/>. (02.11.2020).
- Aula Florianka – Akademia Muzyczna w Krakowie*, [w:] <http://www.amuz.krakow.pl/>. (27.10.2020).
- Będzin – Łagisza, Parafia pw. Niepokalanego Poczęcia NMP – Diecezja Sosnowiecka*, [w:] <http://www.diecezja.sosnowiec.pl/>. (27.10.2020).
- Biernacy i Truszczyńscy – polscy organmistrzowie*, [w:] <http://www.zabytko-weinstrumenty.wordpress.com>. (27.10.2020).

Chór Chłopięcy i Męski Filharmonii Poznańskiej Poznańskie Słowiki, [w:] <http://www.filharmoniapoznanska.pl/>. (27.11.2020).

Franciszek kardynał Macharski (1978-2005) – Archidiecezja Krakowska, [w:] <http://www.diecezja.pl/>. (02.01.2021).

Historia – Biskupiak – Lublin, [w:] <http://www.biskupiak.lublin.pl/>. (27.10.2020).

Historia – Kapucyni – Lublin, [w:] <http://www.kapucyni-lublin.pl/>. (27.10.2020).

Historia – Pianina i fortepiany, [w:] <http://www.riffpianosalon.pl/>. (27.10.2020).

Historia Kościoła i Parafii Rzymskokatolickiej pw. Matki Bożej Królowej Polski w Zagłobie, [w:] <http://www.zagloba.kuria.lublin.pl/>. (27.10.2020).

Historia obozu – Państwowe Muzeum na Majdanku, [w:] <http://www.majdanek.eu/>. (27.10.2020).

Historia placówki, [w:] <http://www.cku2.lublin.eu/>. (27.10.2020).

Historia Szkoły, [w:] <http://www.zpsm.bielsko.pl/>. (27.10.2020).

Honoris Gratia dla Marty Peruckiej-Tytko, [w:] <http://www.dzielnica13.krakow.pl/>. (27.11.2020).

Irena Pfeiffer – indeks osób (P), [w:] <http://www.polmic.pl/>. (02.02.2021).

Ireneusz Pawlak – kompozytorzy (P), [w:] <http://www.polmic.pl/>. (02.02.2021).

Jakub Stankiewicz – Sakralne Dziedzictwo Małopolski, [w:] <http://www.sdm.upjp2.edu.pl/>. (27.11.2020).

Jubileusz szkoły założonej przez m. Marię – Zgromadzenie Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego, [w:] <http://www.kanoniczki.pl/>. (27.10.2020).

Juliusz Łuciuk – indeks osób (Ł), [w:] <http://www.polmic.pl/>. (02.02.2021).

Kim był Oskar Kolberg? [w:] <http://www.muzykotekaszkolna.pl/>. (02.11.2020).

Kościół – Strona 2 – Kościół Na Podwalu, [w:] <http://www.kosciol.napodwalu.pl/>. (27.10.2020).

Kraków Filharmonia im. Karola Szymanowskiego, [w:] <http://www.musisacram.pl/>. (27.10.2020).

Krynica-Zdrój – Organy – Polskie Wirtualne Centrum Organowe, Kościół Wniebowzięcia NMP, [w:] <http://www.organy.pro.pl/>. (27.11.2020).

ks. prof. dr hab. Wacław Świerzawski, Biskup Senior – Sandomierz [w:] <http://www.sandomierz.pl/>. (02.01.2021).

Lubelskie – Organy – Polskie Wirtualne Centrum Organowe (Kościół św. Eliasza), [w:] <http://www.organy.pro.pl/>. (27.10.2020).

Małopolskie – Organy – Polskie Wirtualne Centrum Organowe, Kraków, Kościół św. Katarzyny i św. Małgorzaty – organy w prezbiterium, [w:] <http://www.organy.pro.pl/>. (27.10.2020).

Małopolskie – Organy – Polskie Wirtualne Centrum Organowe, Kraków, Kościół św. Katarzyny i Małgorzaty – pozytyw w kaplicy Matki Bożej Pocieszenia, [w:] <http://www.organy.pro.pl/>. (27.10.2020).

Mieczysław Górowski, [w:] <http://www.poster.pl/>. (27.11.2020).

Międzyuczelniany Instytut Muzyki Kościelnej – O Instytucie, [w:] <http://www.mimk.upjp2.edu.pl/>. (02.01.2021).

Nagroda im. Oskara Kolberga, [w:] <http://www.nagrodakolberg.pl/>. (02.11.2020).

Organy, Leżajsk, [w:] <http://www.polska-org.pl/>. (27.11.2020).

Organy: Archikatedra Lubelska, [w:] <http://www.archikatedra.kuria.lublin.pl/>. (27.10.2020).

Piotrawin Oczami duszy (Sanktuarium Św. Stanisława BM), [w:] <http://www.oczamiduszy.pl/>. (27.10.2020).

prof. Henryk Mikołaj Górecki, [w:] <http://www.amuz.krakow.pl/>. (02.02.2021).

Przedsiębiorstwo Państwowe Polska Agencja Artystyczna PAGART, [w:] <http://www.szukajwarchiwach.pl/>. (27.11.2020).

Sanktuarium Św. Stanisława BM (Historia kościoła), [w:] <http://www.para-fiapiotrawin.eu/>. (27.10.2020).

Stefan Stuligrosz, [w:] <http://www.filharmoniapoznanska.pl/>. (27.11.2020).

Stefania Łobaczewska-1952-1955, [w:] <http://www.amuz.krakow.pl/>. (27.10.2020).

Tomasz Fall u św. Mikołaja, [w:] <http://www.mikolajbochnia.pl/>. (27.11.2020).

Tyniec w XX wieku, [w:] <http://www.tyniec.eu/>. (27.11.2020).

VIII L.O. im. Zofii Nałkowskiej w Lublinie, [w:] <http://www.teatrnn.pl/>. (27.10.2020).

Wojciech Jan Śmietana – Maestro, [w:] <http://www.maestro.net.pl/>. (02.01.2021).

Współczesne opinie o chorale gregoriańskim – Biuro Prasowe Jasnej Góry – Prasa, [w:] <http://www.jasnagora.com/>. (02.02.2021).

Zabytkowe kościoły diecezji tarnowskiej, biogramy, Fall Tomasz, [w:] <http://www.tarnowskiekoscioly.net/>. (27.11.2020).

Zabytkowe organy z lubelskiej archikatedry., [w:] <http://www.kurierlubelski.pl/>. (27.10.2020).

Zapomniane organy tynieckie, [w:] <http://www.malopolska.org/>. (02.02.2021).

Zgromadzenie sióstr szarytek w Lublinie – historia zgromadzenia, [w:] <http://www.teatrnn.pl/>. (27.10.2020).

Zmarł kardynał Marian Jaworski – były metropolita lwowski, pierwszy rektor PAT w Krakowie, [w:] <http://www.upjp2.edu.pl/>. (02.01.2021).

Zmarł prof. Wojciech Jan Śmietana – Akademia Muzyczna w Krakowie, [w:] <http://www.amuz.krakow.pl/>. (02.01.2021).

Zrzeszenie Studentów Polskich, [w:] <http://www.encyklopedia.pwn.pl/>. (27.10.2020).

Wykaz skrótów

AAKMK	Archiwum Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej w Kurii Metropolitalnej w Krakowie.
AAMK	Archiwum Akademii Muzycznej w Krakowie.
ABT	Archiwum Benedyktynów w Tyńcu.
AKMK	Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.
ARUPJPII	Archiwum Rektora Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
ARA	Archiwum Rodziny Autora.
ARM	Archiwum Rodziny Machurów.
AUPJPII	Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
IL	Instytut Liturgiczny w Krakowie.
PAT	Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie.
UPJPII	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie.

Wstęp

Wiek XX w historii Polski odznaczył się niezwykle ważnymi i wiekopomnymi wydarzeniami. Radość z tak długo wyczekiwanej wolności miała niebawem przerodzić się w strach, terror i okupację przez wrogie systemy totalitarne. Zmiany, jakie nastąpiły, dotknęły ogół społeczeństwa, w tym tkankę jego wiary, tj. funkcjonowania polskiego Kościoła. Po latach cierpień i ponurych doświadczeń wyszedł on zwycięski, umocniony wyborem kardynała Karola Wojtyły na *Stolicę Piotrową*. W takim też czasie przychodzi żyć i prowadzić działalność organistów, kompozytorowi, wychowawcy młodych pokoleń, animatorowi kultury, prekursorowi soborowej odnowy muzyki kościelnej, bohaterowi niniejszej rozprawy – Marianowi Machurze (1933-2016).

Historyczne tło młodości Machury naznaczone było w kraju *względny spokojem*. Po I wojnie światowej, na mocy konstytucji z 17 marca 1921 roku, państwo podzielono na 16 województw z wydzieloną stolicą (miasto stołeczne Warszawa). W wyniku nowego podziału administracyjnego w granicach województwa lubelskiego powstał m.in. powiat tomaszowski z gminą Tarnawatka¹. Okoliczni mieszkańcy trudnili się przede wszystkim rolnictwem, które na Lubelszczyźnie pozostawało zacofane. II Rzeczypospolita była państwem wielonarodowościowym i wielowyznaniowym.

¹ Zob. W. Gruner, *Tarnawatka*, Tarnawatka 2011, s. 35.

Znaczącą grupę wśród miejscowej ludności stanowili Ukraińcy, co powodowało wzajemne przenikanie się kultur i obyczajów². Mieszkańcy kultywowali rodzinne tradycje i regionalne zwyczaje. Kalendarz świąt kościelnych stanowił osnowę ówczesnego życia na prowincji, tj. wyznaczał całoroczny rytm ludzkiego bytowania. Wraz z wybuchem II wojny światowej lokalna społeczność po raz pierwszy zetknęła się z niemieckim okrucieństwem i niespotykanym dotąd sposobem prowadzenia działań zbrojnych. 9 września 1939 roku w pobliskim Tomaszowie Lubelskim, naloty bombowe spowodowały liczne pożary³. Niedługo później (27 września) na okoliczne tereny wkroczyła armia sowiecka. Do „nowej codzienności” należało systemowe tępienie polskości: rozbijanie i rabowanie żołnierzy Wojska Polskiego i policjantów państwowych, aresztowanie i mordowanie inteligencji oraz właścicieli ziemskich⁴. W wyniku podziału terytorium Polski pomiędzy agresorów Lubelszczyzna znalazła się na obszarze Generalnej Guberni, którą z kolei podzielono na dystrykty, a te na powiaty i gminy. Tarnawatka, ze względu na lokalizację przy głównej trasie Lublin-Lwów, stała w centrum wydarzeń powiatu tomaszowskiego, a co za tym idzie, była pod stałym i ścisłym nadzorem niemieckiego okupanta⁵. Rzeczywistość wojenna przedstawiała smutny obraz. Społeczeństwu brakowało wszystkiego, ludzie podejmowali się każdego zajęcia, aby tylko przeżyć. Na porządku dziennym były represje policyjne i administracyjne. Na przełomie lipca i sierpnia 1944 roku Zamojszczyzna została zajęta przez wypierającą Niemców Armię Radziecką. Już w sierpniu 1944 roku władzę przejął Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN), jedyny akceptowany przez Stalina rząd

² Tamże, s. 43.

³ Tamże, s. 58.

⁴ Tamże, s. 63.

⁵ Tamże, s. 74.

ziem wyzwolonych. Władze komunistyczne, chcąc wy badać nastroje społeczne, zorganizowały w 1946 roku tzw. *Głosowanie Ludowe*. Przeprowadzone referendum miało być sprawdzianem poparcia społecznego wobec nowej władzy skupionej wokół Polskiej Partii Robotniczej (PPR). Referendum zostało sfalszowane, podobnie jak wyniki późniejszych wyborów do Sejmu Ustawodawczego z 1947 roku. Fałszerstwa obu *plebiscytów* stanowiły dla ogółu społeczeństwa jasny i czytelny znak, iż rządząca krajem partia komunistyczna władzy nie odda.

Po wyborach do Sejmu Ustawodawczego w kraju wzmocniono przekaz ideologiczny oparty na marksistowsko – leninowskich podstawach. Zmiany dotknęły również edukację, która to po 1948 roku miała za zadanie umacniać przekonanie o wyższości socjalizmu. Szkolnictwo w zamyśle „nowatorów”, powinno łączyć patriotyzm z internacjonalizmem oraz miało na celu zintegrować – także młode pokolenie – ze Związkiem Radzieckim jako głównym partnerem i sojusznikiem Polski Ludowej⁶. Był to też czas (1948-53), kiedy Marian Machura odbierał *kształcenie średnie* w Lublinie. Wielu pedagogów – na przekór *nowej indoktrynacji* – prezentowało odmienną od obowiązującej wizję kształcenia. Poparta była ona wcześniejszymi doświadczeniami tajnego nauczania jeszcze z czasów hitlerowskiej okupacji⁷. Nieugięta, patriotyczna postawa inteligencji wiązała się niejednokrotnie z surowymi konsekwencjami, gdyż był to w kraju okres ciężkich, stalinowskich represji. Podobnie szkolnictwo wyższe poddano ideologicznej perswazji, wprowadza-

⁶ Zob. M. Pęcherski, *Organizacja oświaty w Polsce w latach 1917-1977*, Warszawa 1978, s. 72.

⁷ Zob. *Historia placówki*, [w:] <http://www.cku2.lublin.eu/>. (27.10.2020).

jąc zajęcia – które zaliczał również student Machura (1953-60) – nie służące realizacji celów dydaktycznych⁸.

Jedynym *Fundamentem* i realnym spoiwem, które przez okres totalitarnych systemów scalało i mobilizowało społeczeństwo do jedności i pokoju, był Kościół katolicki. W Archidiecezji krakowskiej m.in. w osobie metropolity miejsca (1911-51), wielkiego patrioty księcia abpa Adama Stefana Sapiehy⁹. Poniósł on też zasługi w odnowie *tynieckiej fundacji* przekazując benedyktynom *wzgórze tynieckie*, będące od 1902 roku pod rządami diecezji krakowskiej¹⁰. Nieprzecenioną zasługą księdza kardynała było wyświęcenie Karola Wojtyły – przyszłego metropolity krakowskiego i papieża – na księdza (1 listopada 1946 roku). Rok otrzymania święceń kapłańskich przez Wojtyłę (1946) jest też czasem pierwszych odwiedzin księdza Karola w tynieckim opactwie, z którym związał się aż do momentu zakończenia ostatniej papieskiej pielgrzymki do Ojczyzny (sierpień 2002)¹¹. Tyniec, miejsce na uboczu, wraz z jego wspaniałą liturgią, tworzyło klimat niezwyklej modlitwy, skupienia i wewnętrznego żaru, który dla wielu nie pozostawał obojętny. Powojenne czasy stały się dla środowisk twórczych i reformatorskich okresem wzmożonych poszukiwań i podjęcia odbudowy wcześniej zainicjowanych prac w zakresie *ożywienia liturgicznego*. W ocalałych po II wojnie światowej murach tynieckiego klasztoru, zrodziła się idea utworzenia centralnego ośrodka liturgicznego w Polsce, który objąłby patronatem realizację wszelkich koncepcji liturgicznych w kraju¹².

⁸ Zob. G. Piekarczyk, *Krakowska Katedra Organów w kontekście zadań organisty, organów i muzyki organowej w liturgii*, Kraków-Tarnów 2007, s. 202-203.

⁹ Zob. P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce*, Słownik biograficzny, Warszawa 1992, s. 184.

¹⁰ Zob. P. Sczaniecki OSB, *Benedyktyni polscy*, Tyniec 1989, s. 360.

¹¹ Zob. M. Florkowska, *Ojciec Piotr*, Kraków 2004, s. 89, 91.

¹² Zob. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005, s. 90.

Pierwszym formalnym krokiem było powołanie do istnienia *Zespołu Apostolstwa Liturgicznego*¹³, którego celem było ukazanie wiernym całego bogactwa liturgii¹⁴. Obok księdza Karola Wojtyły i *liturgistów miejsca* zaproszono do współpracy księży diecezjalnych z całej Polski. Jednym z pierwszych czytelnych znaków pracy zespołu było powstanie memoriału o odnowie liturgii (1951), adresowanego do prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego¹⁵. Sygnatariusze dokumentu ukazywali program podniesienia *jakości i czytelności* sprawowania świętych czynności liturgicznych. Swą troskę o liturgię argumentowali właściwym momentem w historii, gdyż kościoły są wypełnione wiernymi. W programie owej *diagnozy* znalazły się również wskazania dotyczące poprawy jakości muzyki kościelnej¹⁶. Kilka miesięcy później ks. prymas pozytywnie ustosunkował się do wysuniętych koncepcji, postulując jednocześnie roztropność ze względu na niepokój tamtych czasów (okres komunizmu). Kardynał Wyszyński zapewnił o poparciu idei i udzielił gromadzącym się w Tyńcu kapłanom pasterskiego błogosławieństwa¹⁷. Niemal prorocze, a zarazem pomocne postulaty *Memoriału Tynieckiego* zaczynają nabierać realnych kształtów w poszczególnych sesjach soborowych, o czym świadczył fakt, iż to właśnie sprawy liturgiczne zostały wybrane na początek soborowych obrad. Wcześniej, przez blisko dekadę, propagowaniem owych idei zajmował się ks. dr Karol Wojtyła, a podczas trwania Soboru nosił się z zamiarem założenia w Krakowie studium liturgicznego¹⁸. W podobnym czasie intensywnych prac

¹³ Tamże, s. 96.

¹⁴ Zob. P. Sczaniecki OSB, *O. Karol van Oost*, Tyniec 1990, s. 145, 146.

¹⁵ Zob. *Kilka myśli o ruchu liturgicznym (1951.)*, PWR-LVI-9, ABT.

¹⁶ Zob. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005, s. 98, 99.

¹⁷ Zob. *Odpowiedź Abpa Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski do o. P. Rostrowskiego OSB*, Warszawa 6.02.1952 r., PWR-XVII-25, ABT.

¹⁸ Zob. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005, s. 104.

ks. Wojtyły nad odnową liturgii, pracę na stanowisku tynieckiego organisty rozpoczął Marian Machura (1956). Dzięki niegasnącemu zapałowi *krakowskich liturgistów* projekt studium liturgicznego nabierał kształtów. Kierownictwo studium przewidziano dla o. Piotra Rostworowskiego oraz ks. Franciszka Macharskiego jako zastępcy¹⁹. Niestety, na skutek prześladowań i aresztowania przez władze komunistyczne o. Rostworowskiego (marzec 1966²⁰) dalszą opiekę nad studium przekazano o. Franciszkowi Małaczyńskiemu. Dla Kościoła był to czas wyjątkowo trudny, gdyż kampania propagandy wokół orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich (listopad 1965) nakręcała spiralę niechęci, a nawet wrogości wobec duchowieństwa.

10 października 1966 roku uroczystą mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem abp Karola Wojtyły zainaugurowano działalność Studium Liturgicznego w Krakowie²¹. Po dwóch latach działalności Studium, uczestnicy skorzystali z możliwości wypowiedzenia się na temat niedociągnięć i ewentualnych braków w odnowie liturgicznej, wśród których zwrócono uwagę m.in. na ujednoczenie tekstów do melodii części stałych oraz optymalne wykorzystanie współpracy z organistami, chórami i scholami. Tego samego roku (czerwiec 1968) rozdanie dyplomów Studium połączono ze spotkaniem z ks. kardynałem Karolem Wojtyłą i wspólną koncelebrą pod jego przewodnictwem w Tyńcu²². Pięć lat po ogłoszeniu soborowej Konstytucji o liturgii, celem kontynuowania dalszej *odnowy*, ks. Wacław Świerzawski (po powrocie ze studiów w Rzymie) otrzymał z rąk abpa Wojtyły zadanie organizacji i prowadzenia Instytutu Liturgicznego. We wrześniu 1968 roku w Krakowie,

¹⁹ Tamże.

²⁰ Zob. M. Florkowska, *Ojciec Piotr*, Kraków 2004, s. 162.

²¹ Zob. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005, s. 109.

²² Tamże, s. 113.

na mocy porozumienia metropolity krakowskiego Karola Wojtyły z Konferencją Episkopatu Polski rozpoczął działalność Instytut Liturgiczny²³. Owoce działalności ośrodka na niwie badawczej, dydaktycznej wydawniczej i duszpasterskiej okazały się być bezcenne. Położył on (Instytut) również nieprzecenione zasługi w realizacji soborowej odnowy muzyki kościelnej. Kontynuacją prac zainicjowanych przez bp Karola Wojtyłę, a realizowanych przez trzy dekady m.in. *rękoma* księdza Wacława Świerzawskiego i organisty Mariana Machury, na gruncie muzyki kościelnej stały się Archidiecezjalna Szkoła Muzyczna oraz Międzyuczelniany Instytut Muzyki Kościelnej w Krakowie²⁴.

26 października 2016 roku, w tynieckiej świątyni pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła miała miejsce niezwykle połączona uroczystość. Pod przewodnictwem arcybiskupa metropolity krakowskiego ks. kardynała Stanisława Dziwisza i w obecności rodziny, duchowieństwa oraz licznie zgromadzonych wiernych, odprawiono liturgię pogrzebową śp. Mariana Machury. Świątynia, w której przez ponad pół wieku służył parafii, wypełniła się po raz ostatni w *Jego obecności* śpiewem gregoriańskim oraz dźwiękami muzyki organowej. Muzyka, stanowiąca od małości osnowę Jego życia, towarzyszyła Mu teraz w *ostatniej drodze* na drugą stronę *Życia*. Po liturgii, przy śpiewie *W krainie życia*, odprowadzono tynieckiego organistę na parafialny cmentarz, gdzie w skromnej asyście kwiatów został złożony do grobu.

Pewnego czerwcowego dnia 1997 roku, trzymając w ręku świadectwo ukończenia Państwowego Liceum Muzycznego w Krakowie, otwarłem drzwi wejściowe budynku – Studium Muzyki Liturgicznej – przy ulicy Szujskiego 4. Naprzeciw wejścia, po scho-

²³ Tamże, s. 39, 40.

²⁴ Zob. R. Tyrała, *Muzyka kościelna w Archidiecezji krakowskiej w latach 1997-2017*, [w:] Ruch Biblijny i Liturgiczny, 3 (2018), s. 197-220.

dach zmierzał w moją stronę dystyngowany Pan, po czym z lekkim uśmiechem zapytał: *W czym mogę pomóc?* Przedstawiłem się, wspominając jednocześnie, iż jestem synem organisty, który jakiś czas temu również się w Studium kształcił. Marian Machura – jak się później okazało – po chwili zamyślenia z ożywieniem odparł: *to od Zenka z Wadowic, prawda?* Potwierdziłem, a już z nieco większą pewnością w głosie, wyjawilem chęć zapisania się do Studium. Od tamtego pamiętnego dnia, profesor wraz z żoną Marią był i jest nadal obecny w życiu moim i mojej rodziny. Do nas – jego studentów – profesor Machura nieraz mawiał, byśmy pamiętali, że to organista powinien kreować gusta muzyczne parafian, a nie im schlebiać. Niezapomniane pozostaną również chwile, kiedy spoglądając w górę, unosił rękę łagodnie intonując *Hosanna filio David*, mieliśmy wówczas wrażenie, jakby rozpoczynało się coś niezwyklego, jak gdyby otaczała nas modlitwa *otwierająca niebo*, w śpiewie której On był całym sobą. Zapadły mi także w pamięć Jego słowa, iż przy poszukiwaniu towarzyski życia należy pamiętać, by wybranka również była niejako *organistką*, gdyż posługa organisty ze względu na swoją specyfikę wymaga *poświęcenia* także dni świątecznych. Słowa o powołaniu do bycia żoną organisty, jakże wymownie były realizowane przez państwo Machurów w Tyńcu: „była jesień 1960 r. tuż po moim ślubie. Szedłem z żoną do kościoła. Podeszła do nas kobieta w kolorowej, zawiązanej pod brodą chustce i zapytała: *Panie organisto, to jest ta twoja organiścina?* Kiedy potwierdziłem, kobieta chwyciła oburącz głowę mojej żony, ucałowała ją w policzki i powiedziała: *Piękną sobie wybrałeś.* Dziękując, patrzyłem w roześmiane w ogorzałej twarzy oczy kobiety”²⁵. Po ukończonych studiach, wielokrotnie gościliśmy – wraz z rodziną – u Państwa Machurów. W 2015 roku wybraliśmy się rodzinnie po raz ostatni,

²⁵ Zob. M. Machura, *Wspomnienia organisty tynieckiego*, red. o. S. Hiżycki OSB, Tyniec 2013, s. 134.

wtedy też nasz syn Marcin wykonał przed dostojnymi pedagogami *I Preludium C-dur z Das wohltemperierte Klavier* Jana Sebastiana Bacha. Było to dla mnie niezwykle, osobiste przeżycie, gdyż już jako młody chłopak słyszałem opowieści swojego taty o profesorze Machurze, a teraz sam przyprowadziłem do Tyńca własnego syna. Dla nas, podobnie jak i dla wielu rodzin naznaczonych obecnością Mariana Machury, Jego powołanie było niejako wypełnieniem parafrazy historycznych słów: *zastał muzykę liturgiczną drewnianą, a zostawił murowaną*. To właśnie wieloletni kontakt autora z rodziną państwa Machurów, a także z ich dokonaniem, stał się inspiracją do powstania niniejszej pracy. Podjęcie *rozprawy biograficznej* jest tym bardziej uzasadnione, gdyż dotychczas nie ukazała się systematyczna praca dokumentująca wielość oraz wielkość dokonań tynieckiego organisty. To dlatego właśnie autor podjął temat pracy *Marian Machura (1933-2016). Biografia*. I zaraz na początku nasuwają się pytania o dokonania bohatera rozprawy na gruncie kultury muzycznej i jego wkładu jako prekursora w soborową odnowę muzyki kościelnej. Czy te dokonania są znaczące? A jeśli tak, to jakie one są i jaki pozostawiły ślad w historii muzyki kościelnej w Archidiecezji krakowskiej.

Praca powstała w oparciu o materiały źródłowe, zebrane w ośmiu archiwach: Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej w Krakowie, Archiwum Benedyktynów w Tyńcu, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II i Archiwum Rektora UPJPII, Archiwum Akademii Muzycznej w Krakowie, rodziny Machurów oraz własne autora. Dla bibliografii pracy trzon stanowią: *Pamiętnik Mariana Machury* (rękopis w Archiwum Rodziny Machurów w Tyńcu), *Wywiad* przeprowadzony z Marią i Marianem Machurami w 2006 roku (Archiwum rodziny autora w Wadowicach) oraz zbiór artykułów pióra Mariana Machury wydany w formie książki *Wspomnienia organisty tynieckiego* pod redakcją o. Szymona Hiżyckiego OSB (Tyniec

2013). Każde z wymienionych źródeł ze względu na specyfikę ich powstawania stanowi bogatą *skarbnicę wiedzy* na temat bohatera rozprawy oraz otoczenia, w którym przyszło mu żyć. *Pamiętnik* zawiera najbardziej introwertyczny, a tym samym subiektywny obraz życia i dokonań Mariana Machury. *Wywiad* przeprowadzony w 2006 roku jest swego rodzaju dopełnieniem *wątpliwości* pojawiających się po lekturze *Pamiętnika*. Niezwykle cenną pomocą przy powstawaniu biografii okazał się być zbiór *Wspomnienia organisty tynieckiego*. Jego z kolei wartość podkreśla *publiczna kwerenda*, gdyż początkowo w formie parafialnej gazetki doczekał się także książkowej wersji udostępnionej szerszemu gronu czytelników.

Pomocą przy pisaniu pracy służyły również publikacje innych autorów, m.in.: Wiesławy Gruner *Tarnawatka*²⁶, ks. Janusza Mieczkowskiego *Krakowski Instytut Liturgiczny*²⁷, o. Mariana Kaniora OSB *Pięćdziesiąt lat działalności Benedyktynów tynieckich (1939-1989)*²⁸, a także kilkustronicowe opracowanie *Doc. Marian Machura i XXV-lecie Sekcji Muzyki Instytutu Liturgicznego w Krakowie*²⁹ o. Tomasza Dąbka OSB, który to artykuł, poprzez bezpośredni kontakt autora z Marianem Machurą okazał się być niezwykle cennym. Uwydatnioną część bibliografii pracy stanowi również korpus stron internetowych, dzięki którym autor w sposób najbardziej wiarygodny i rzeczywisty oddał tło życia i działalności bohatera rozprawy.

Obok prac autora biografii na ten temat, nikt całościowo nie podejmował wcześniej prób przedstawienia życia i działalności Mariana Machury. Niemniej, pojawiły się opracowania ukazujące w zary-

²⁶ Zob. W. Gruner, *Tarnawatka*, Tarnawatka 2011.

²⁷ Zob. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005.

²⁸ Zob. M. Kanior OSB, *Pięćdziesiąt lat działalności Benedyktynów tynieckich (1939-1989)*, [w:] *Analecta Carcoviensia XXIII*, Kraków 1991.

²⁹ Zob. T. Dąbek, *Doc. Marian Machura i XXV-lecie Sekcji Muzyki Instytutu Liturgicznego w Krakowie*, [w:] *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 4 (1999).

się postać i działalność Mariana Machury. Należą do nich: *Muzycy kościelni działający na terenie Archidiecezji krakowskiej w XX wieku*³⁰ ks. Roberta Tyrały, artykuł *Doc. Marian Machura i XXV-lecie Sekcji Muzyki Instytutu Liturgicznego w Krakowie* o. Tomasza Dąbka OSB oraz praca Pawła Prochwicza *Rola Benedyktynów Tynieckich w propagowaniu chorału gregoriańskiego w latach 1939-2013*³¹.

W pracy zastosowano metodę analizy źródeł (dokumentów i osobistych zapisków przeżyć bohatera) poszerzoną o *umiejscowienie* wyników badań na społecznej *mapie* procesów współistniejących (opracowania innych autorów).

Praca składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiony został dom rodzinny Mariana Machury, czasy kształcenia oraz *tynieckie* życie prywatne, rozpoczęte małżeństwem z Panią Marią. W drugim prześludzona jest działalność Mariana Machury jako organisty opactwa tynieckiego, miłośnika chorału gregoriańskiego i propagatora muzyki ludowej. Trzeci rozdział podejmuje zagadnienie powstania i przebiegu międzynarodowego festiwalu *Tynieckie Recitale Organowe*, a zwłaszcza roli, jaką odegrał w nich (1972-2016) Marian Machura. Rozdział ten może stanowić również przyczynek do powstania monograficznego opracowania półwiecza istnienia *Tynieckich Recitali Organowych*. Czwarty rozdział pracy ogniskuje się w dydaktyczno – organizacyjnej działalności Mariana Machury oraz jego osiągnięć na tym polu. Ostatni rozdział jest przedstawieniem i skromnym opisem niezwykle cennego dziedzictwa materialnego tynieckiego organisty w świetle służby na rzecz Kościoła. Wszystkie one mają za zadanie konsekwentnie odpowiedzieć na

³⁰ Zob. R. Tyrała, *Muzycy kościelni działający na terenie Archidiecezji krakowskiej w XX wieku*, [w:] *Collectanea Historica*, z. 4 *Muzyka Kościelna*, red R. Tyrała, Kraków 2006.

³¹ Zob. P. Prochwicz, *Rola Benedyktynów Tynieckich w propagowaniu chorału gregoriańskiego w latach 1939 – 2013*, Kraków 2015 (mps).

postawione pytania o wkład Mariana Machury w historię kultury i muzyki kościelnej w Archidiecezji krakowskiej. Całość pracy uzupełnia aneks, w którym umieszczono: repertuar tynieckiego chóru *Hosanna*, Machurowe opracowania chorału gregoriańskiego, wykaz organistów biorących udział w *Tynieckich Recitalach Organowych* (1972-2016), kalendarium koncertowe tynieckiego Artysty, znaną na całym świecie *Mszę Machury*, spis autorskich harmonizacji organisty z Tyńca, spis zawartości śpiewnika (4 tomy) *Ciebie Boże chwalimy* oraz zdjęcia państwa Machurów z prywatnego archiwum.

„O Panu Machurze można powiedzieć, że po latach kształcenia u wybitnych pedagogów, sam zaczął służyć Bogu i Kościołowi, a w nim człowiekowi, jako muzyk i wychowawca”³². Niniejsza rozprawa stawia sobie zatem za cel ukazanie życia i działalności Mariana Machury w oparciu o fundament rodziny na drodze ku wieczności.

³² Zob. *Kazanie ks. Roberta Tyraty z uroczystości pogrzebowej śp. Mariana Machury*, ARA.